

3. PREDICA ÎN VECHIUL TESTAMENT. CÂTEVA REPERE

Una dintre carențele predicii zilelor noastre este că folosește extrem de puțin Vechiul Testament¹, ignorând totodată pe cei care, prin râvnă exemplară, pot fi numiți pe drept cuvânt *propovăduitori ai voii Domnului*. În condițiile în care astăzi oficiul Amvonului are o responsabilitate crescândă, deodată cu a celorlalte slujiri, desigur, propovăduitorii trebuie să reconsidere cu atenție maximă toate izvoarele autentice ale demersului omiletic. În acest scop, nu trebuie ignorată nici o sursă care poate servi slujirii învățătoarești, între care Vechiul Testament ocupă, fără îndoială, un loc prioritar. Nu trebuie să uităm, de asemenea, că Biserica Ortodoxă se confruntă astăzi într-o măsură din ce în ce mai îngrijorătoare cu „propovăduitori” sectari tot mai numeroși, între care foarte mulți exploatează scrierile vetero-testamentare cu un zel cantitativ apreciabil. „Cantitativ” doar, pentru că, așa cum se cunoaște, sub aspectul calității și al corectitudinii ermeneutice propovăduirea lor este, de fapt, un act anti-omiletic. Trebuie să recunoaștem însă cinstit că zelul lor este real, că citesc și comentează pasaje întregi din Legea Veche, chiar dacă o fac *fără pricepere*, cum inspirat se exprimă pentru astfel de cazuri Sfântul Apostol Pavel: „Căci le mărturisesc că au râvnă pentru Dumnezeu, dar sunt fără pricepere!”² (Romani 10, 2). Ei bine, chiar fără această pricepere ei „propovăduiesc”, iar acest fapt se răsfânge dureros asupra sutelor și miilor de ascultători, nefericite victime ale ignoranței și separării de Biserica cea una. Concluzia este limpede: dacă predicatorii autentici nu vor include în actul omiletic și Vechiul Testament, și nu vor explica ei înșiși cele cuprinse în el, mulți dintre potențialii beneficiari, ascultători dornici ai cuvântului Domnului, își vor pleca urechea, conștient sau nu, către „misionarii” sectari, care o fac cu atâta zel, cum spuneam.

Din aceste motive considerăm oportun să readucem în atenție acest subiect, în care s-a mai scris, de altfel, cu multă competență în literatura omiletică românească³, dar care se cere actualizat *iară și iară*.

Pornim la drum remarcând faptul că însuși Mântuitorul Iisus Hristos făcea deseori referiri la învățăturile din Legea Veche, aprobativ față de unele, critic față de altele, începând de obicei cu expresia „Ați auzit că s-a zis...” Era aprobativ față de cele cu valabilitate veșnică, critic cu cele care nu mai corespundeau mesajului evanghelic. Spunem „critic” nu în sensul strict al dezaprobării, ci al precizării unei *împliniri* a ceea ce s-a spus și s-a scris a fi valabil până la El. Să ne amintim că celor care-L suspectau de nerespectarea sau „stricarea” Legii, Mântuitorul le-a spus limpede și neînvăluit, tocmai pentru a nu îngădui cuiva ispita interpretării echivoce: „Să nu socotiți că am venit să stric Legea sau proorocii; n-am venit să stric, ci să împlinesc!” (Matei 5, 17). „Să împlinesc” se referă la acele prescripții cu valabilitate limitată, care s-au împlinit în El, și care nu mai trebuia să constituie o povară în Legea Harului (*multitudinea jertfelor, ziua sâmbetei* etc.). Altele au primit, însă, confirmare prin înseși poruncile și pildele Sale (*cele zece porunci, iubirea de Dumnezeu și aproapele* etc.) cărora le-a imprimat un nou sens, acela

¹ Afirmatia noastră se bazează pe un test făcut unui număr de peste 100 de studenți de la Secția Teologie Pastorală a Facultății din București, dintre care foarte puțini au putut aduce mărturie că la bisericile pe care le frecventează preoții utilizează și Vechiul Testament în predici.

² « Fără cunoștință », în unele ediții ale Sfintei Scripturi, ceea ce înseamnă, practic, același lucru.

³ Câteva repere bibliografice vor fi consemnate la sfârșitul acestei prelegeri.

al desăvârșirii. Reținem, așadar, că Mântuitorul nu a înlăturat tezaurul vetero-testamentar, ci *a clădit pe el*, așa cum un constructor înțelept procedează la ridicarea unei case, făcându-i mai întâi temelia. Predica creștină s-a clădit, astfel, pe strădaniile omiletice ale predicatorilor Vechiului Așezământ, iar ca o confirmare imediată amintim faptul că însăși *omilia, ca termen și ca gen al predicii*, a fost preluată de la Templul iudaic. De altfel, Evangheliile sunt pline de mărturii în care ni se vorbește că Mântuitorul intra adesea în sinagogi, citea din „Scripturi” și tâlcuia înțelesul lor (făcea, adică, *o omilie*), în fața ascultătorilor fascinați de înțelepciunea și puterea cuvântului Său. Căci ne spune Sfântul Evanghelist Matei: „... îi învăța pe ei ca unul care are putere, iar nu cum îi învățau cărturarii lor” (7, 29), iar Sfântul Evanghelist Ioan completează exclamația de admirație a fericiiților Săi ascultători: „Niciodată n-a vorbit vreun om ca Omul Acesta!” (7, 46).

De aceea, mergând pe urmele Mântuitorului, vom încerca în cele ce urmează să redeschidem „Vechile Scripturi”, după îndemnul Său (*Cercetați Scripturile...*, Ioan 5, 39), să ne amintim de câțiva slujitori remarcabili ai cuvântului dumnezeiesc și să evidențiem totodată câteva repere omiletice, pentru împlinirea scopului mărturisit deja, acela de a valorifica mai eficient tezaurul Vechiului Testament în predica actuală.

Trebuie să ne amintim și să recunoaștem mai întâi faptul că încă de la începutul istoriei neamului omenesc, cu toată căderea lui de la desăvârșirea sfințeniei, legătura între Ziditorul și făptura Sa nu s-a întrerupt. Dumnezeu a vorbit oamenilor neconținut și i-a ajutat să se ridice la „frumusețea cea dintâi”, adevărul Lui fiind totdeauna mărturisit. A existat, deci, continuu, o revelație a voii Lui, făcută conștiinței neamului omenesc, care a fost comunicată, interpretată și întărită printr-o lucrare omenească conștientă și independentă, deși condusă în chip supranatural. Interpreții voinței și cuvântului lui Dumnezeu, care au explicat uneori mai limpede, alții mai obscur, se pot numi pe bună dreptate *predicatori*, deoarece ei au vestit cuvântul lui Dumnezeu, pregătind omenirea pentru întruparea Mântuitorului Iisus Hristos. Evident, ne ducem cu gândul la prooroci, după mărturisirea Sf. Ap. Pavel: „După ce Dumnezeu odinioară, în multe feluri și chipuri a vorbit părinților noștri prin prooroci, în zilele acestea mai de pe urmă ne-a grăit nouă prin Fiul...” (Evrei I, 1-2). Să nu-i uităm, însă, pe predecesorii lor, între care mai însemnați sunt *Noe, Moise și Aaron*, dar, alături de ei, și alți slujitori ai învățaturii. Noe nu a fost doar un patriarh „drept și neprihănit între oamenii timpului său, care mergea pe calea Domnului” (*Facerea* 6, 9), ci și un *mărturisitor* prin cuvânt al dreptății, cum inspirat l-a numit Sf. Ap. Petru: „Căci Dumnezeu n-a cruțat pe îngerii care au păcătuit, ci, legându-i cu legăturile întunericului în iad, i-a dat să fie păzit spre judecată. Și n-a cruțat lumea veche, ci **a păstrat numai pe Noe, ca al optulea propovăduitor al dreptății**, când a adus potopul peste cei fără de credință” (II Pt. 2, 4-5; subl. n.). Moise, care a condus un „exod” și a eliberat pe frații săi din robia politică a Egiptului, om de stat și eminent organizator sub ascultarea nemijlocită a Domnului, nu s-a simțit, totuși, în stare să vestească adevărul dumnezeiesc în adunări obștești „că era zăbavnic în grai și încurcat în limbă” (*Ieșire* 4, 10), lăsând această slujbă lui Aaron. Totuși, chiar și cu neiscușință în grai, misiunea de eliberator și organizator presupune o permanentă *comunicare* și este exclus ca *tot timpul* Aaron să fi vorbit în locul său. El este, de altfel, unanim recunoscut ca autor al *Pentateuhului*, așadar un *propovăduitor cel puțin prin scris*, după cum consemnează cartea *Deuteronom*: „Apoi a scris Moise legea aceasta și a dat-o preoților, fiilor leviților, care purtau chivotul legii Domnului și tuturor bătrânilor fiilor lui Israel” (31, 9).

Din șirul altor exemple ale slujirii didactice, afară de cea a profeților despre care vom vorbi în chip special, mai amintim un moment relevant. În vremea lui Iosafat (870-846), care a domnit în Iuda după Roboam și Asa, au fost trimise „cinci dintre căpeteniile sale, Benhail, Obadia, Zaharia, Natanael și Miheia, **ca să învețe poporul prin cetățile lui Iuda. Împreună cu ei au trimis și leviți... Iar din preoți pe Elișama și Ioram. Aceștia au învățat în Iuda, având cu ei cartea Legii Domnului; și au cutreierat toate cetățile lui Iuda și au învățat poporul**” (II Paral. 17, 7-9). Iată, așadar, câteva repere limpezi ale slujirii învățătoarești în Testamentul cel Vechi, exemplificatoare, la care se pot adăuga, desigur, multe altele. Trebuie să precizăm că nu numai cuvântul învățătorilor (= *predicatorilor*) era prețuit ca atare de către ascultătorii receptivi, ci și vorbirea în sine, comunicarea obișnuită. Iată ce spune în această privință Isus, fiul lui Sirah: „Să nu lauzi pe nimeni înainte de a vorbi cu el, căci cuvântul este piatra de încercare a omului... Vorba celui cuvios este totdeauna cu înțelepciune, iar cel nebun se schimbă ca luna;... Vorbirea proștilor este groaznică și râsul lor izbucnește în desfătărilor păcatului...” (27, 7, 9, 13).

Predica profeților. Cu toate că darul profeției nu era ereditar ca al preoției, proorocii s-au apropiat mai mult decât preoții legii vechi de propovăduitorii predicii creștine, fiind învățătorii propriu-ziși ai poporului. Vechiul Testament consemnează chiar școli unde erau instruiți tineri, într-un regim de răbdare, sărăcie și lepădare de sine. Ei sunt denumiți *fiii proorocilor* (IV Regi, 2, 15: 4, 38 etc.). Școli ale profeților se găseau în Ghibea, Rama, Ghilgal, Betel, Ierihon și Muntele Efraim. Iar despre instruirea în arta muzicală și duhul profetic găsim mai multe mențiuni la I Regi, X, 5, 6; I Paralip. 25, 1; II Regi, 6, 5 etc.

Cel mai vechi sens al cuvântului ebraic „profet” (*nabi*, pl. *nebiim*) nu este atât cel de prezicător cât de *cuvântător, orator, interpret*. Iar *προφήτης* din greaca clasică înseamnă *persoana care vorbește pentru altul*, așadar cineva care se găsește sub influență superioară, respectiv a lui Dumnezeu, interpretând voia Lui. Practic, prin profet vorbește însuși Dumnezeu. Deși profeții erau oameni din popor, chemarea lor la misiune o făcea direct Dumnezeu, fapt care le dădea o autoritate supremă în slujirea cuvântului. Profeții spun poporului ce păcate îi pasc, fără să se teamă de cineva. Nu puține erau cazurile când predica lor producea căință, inclusiv izbăvire, în sânul ascultătorilor. Să ne amintim că cetatea Ninive a fost cruțată în urma căinței datorate predicii lui Iona, fapt evocat chiar de Mântuitorul (Matei 12, 41). Oameni prin excelență ai lui Dumnezeu, ei se socoteau răspunzători numai față de El. De aceea muștrările lor nu-i cruțau nici pe regi (cazurile cele mai cunoscute sunt muștrarea lui David de către Natan și a lui Ahab de către Ilie). Profetul mărturisea adevărul și credința mai mult moral-spiritual decât dogmatic și cu o elocință atât de impetuoasă și patetică încât provocau adesea profunde zguduiri de conștiințe.

Tematica prioritară a propovăduirii lor s-a axat pe două coordonate: **monoteismul** și **mesianismul**. Monoteismul, însoțit de o luptă acerbă împotriva idolatriei, a pregătit, de fapt, omenirea pentru întruparea lui Mesia, Fiului Dumnezeului Celui Unic. Mesianismul este, de altfel, firul roșu al Vechiului Testament, de la un cap la altul⁴, de aceea *profețiile mesianice*, constituie miezul conținutului omiletic vetero-testamentar. Alături de

⁴ Semnalăm în acest subiect excelenta carte a Pr. prof. dr. Nicolae NEAGA, *Hristos în Vechiul Testament. Însemnări pe marginea textelor mesianice*, Seria Teologică, nr. 27, Sibiu, 1944, 149 de pagini, structurată în cinci capitole: I. Profeții mesianice în cărțile istorice; II. Profeții mesianice în cartea Iov; III. Profeții mesianice în psalmi; IV. Profeții mesianice în cărțile profeților; V. Profeții mesianice în cărțile necanonice.

propovăduirea credinței în Dumnezeu Unic și demascarea deșertăciunii idolilor, profeții vorbeau neconținut de pedeapsa păcatului și a tuturor rătăcirilor. Ei nu aduc ceva nou sau contrariu față de legea lui Moise, ci, pe aceasta temelie, zidesc mai departe, adâncind, desăvârșind și spiritualizând o moștenire transmisă posterității. Pe lângă conținutul ei religios, predica profeților a avut și mișcătoare accente sociale. Ei prevăd o ordine socială superioară ce se va instaura după venirea lui Mesia, Păstorul cel drept, „Părintele păcii” (Isaia 9, 6), Care face dreptate celor apăsați, iar pe împilatori îi va bate cu toiagul gurii Sale. Sub stăpânirea Lui „săbiile se vor prefăce în fiare de plug și lăncile în cosoare...” (Isaia 2, 4). Predica Vechiului Testament este o dovadă a luptei lor neîncetate pentru rânduirea unei lumi superioare, fiind predica tuturor timpurilor. De aceea prorocii pot fi numiți, pe drept cuvânt, *contemporanii noștri*.

Exemplificări. Cu toate că fiecare profet ar merita atenție separată, spațiul propus acestui studiu ne obligă să ne restrângem. Astfel, alegem trei profeți pe care-i socotim reprezentativi prin raportare la temele fundamentale: *Isaia și profețiile mesianice, Ilie și lupta împotriva idolatriei și Ioan Botezătorul și pregătirea propovăduirii Mântuitorului*⁵.

Isaia, numit pe bună dreptate *evangelistul Vechiului Testament*, rostește cele mai multe profeții mesianice. Părintele Nicolae Neaga, în excepționala lucrare, *Hristos în Vechiul Testament* (Sibiu, 1944), rezervă profetului Isaia cel mai mare spațiu (p. 49-84), analizând 18 profeții mesianice, multe din ele cu ajutorul tâlcuirilor Sfinților Părinți. Face, totodată, analize din punct de vedere etimologic, prin explicarea termenilor ebraici originali. Textele mesianice ale profetului Isaia sunt în general cunoscute și ușor de reperat (II, 2-3; II, 4; VII, 14; IX, 1,5,6 etc.). Nu le mai reproducem, dar recomandăm studierea lor cu ajutorul sus-pomenitei lucrări.

Cu privire la dimensiunea oratorică a slujirii Profetului Isaia, evidențiem cinci aspecte (alese pe considerentul actualității, evident cu adaptările de rigoare):

1. **Forma de adresare** (*de atenționare*, de fapt) este pe măsura autorității lui, conformă totodată cu starea morală jalnică în care căzuse poporul lui Iuda, în sânul căruia a propovăduit: „Ascultați cuvântul Domnului, voi conducători ai Sodomei, luați aminte la învățătura Domnului, voi popor al Gomorei!” (I, 10);
2. **Isaia este un iscusit utilizator al proverbelor.** De exemplu: „Vai de cei ce zic răului bine și binelui rău” (V, 20); sau: „Gândurile Mele nu sunt ca gândurile voastre, și cugetele Mele precum cugetele voastre, zice Domnul...” (LV, 8) etc.
3. **Isaia este un neobosit propovăduitor al dreptății și păcii sociale:** „Învățați să faceți binele, căutați dreptatea, ajutați pe cel apăsat, faceți dreptate orfanului, apărați pe văduvă” (I, 17); „Prefăce-vor săbiile în fiare de pluguri și lăncile lor în cosoare. Nici un neam nu va mai ridica sabia împotriva altuia și nu vor mai învăța războiul...” (II, 4) ; „Dreptatea va fi ca o cingătoare pentru rărunchii Lui și credincioșia ca un brâu pentru coapsele Lui. Atunci lupul va locui laolaltă cu mielul și leopardul se va culca lângă căprioară; și vițelul și puiul de leu vor mânca împreună și un copil îi va paște. Junica se va duce la păscut împreună cu ursoaica și puii lor vor sălășlui la un loc, iar leul ca și boul va mânca paie; Pruncul de țăță se va juca lângă culcușul viperei și în vizuina șarpelui otrăvitor copilul abia

⁵ Ultimele două exemplificări vor fi prezentate sub forma unor mici medalioane panegirice, cu intenția de a le furniza studenților noștri două materiale omiletice oarecum « de-a gata », spre utilizare la începutul pastorației.

- întărcat își va întinde mâna. Nu va fi nici o nenorocire și nici un prăpăd în tot muntele Meu cel sfânt!” (XI, 5-9).
4. **Isaia utilizează parabolele (*pildele*), în predicile sale.** La capitolul al V-lea al cărții, bunăoară, întâlnim *pilda viei neroditoare*, care anticipează profetic *parabola smochinului neroditor*, rostită de Mântuitorul la trecerea a peste 700 de ani (Luca XIII, 6-9), cu același înțeles: nerodirea poporului ales, înșelând, astfel, așteptările Stăpânului-săditor, Dumnezeu.
 5. În cadrul profeției întâlnim în special **cuvântări parenetice și panegirice** de o frumusețe deosebită, care pot fi reproduse și acum la amvon, fără modificări esențiale. Din prima categorie am exemplifica *pareneza despre post* (cap. LVIII), de o actualitate evidentă: „...Nu știți voi postul care Îmi place? – zice Domnul. Rupeți lanțurile nedreptății, dezlegați legăturile jugului, dați drumul celor asupriți și sfărâmați jugul lor. Împarte pâinea ta cu cel flămând, adăpostește în casă pe cel sărman, pe cel gol îmbracă-l și nu te ascunde de cel de un neam cu tine...” (v. 6-7); Din a doua categorie, a panegiricelor (cu accente parenetice, de altfel), reproducem un fragment din profeția despre patimile și jertfa Mântuitorului: „...Disprețuit era și cel din urmă dintre oameni; om al durerilor și cunoscător al suferinței, unul înaintea căruia să-ți acoperi fața; disprețuit și nebăgat în seamă. Dar El a luat asupra-Și durerile noastre și cu suferințele noastre S-a împovărat... Chinuit a fost, dar S-a supus și nu și-a deschis gura Sa; ca un miel spre junghiere S-a adus și ca o oaie fără de glas înaintea celor ce o tund, așa nu și-a deschis gura Sa...” (LIII, 3-12).

În concluzie, notăm că din toate aceste exemplificări se remarcă o mare actualitate a temelor și modalităților de abordare ale marelui profet, deodată cu posibilitatea utilizării unor părți însemnate din profețiile sale în predicile noastre.

Ilie Tesviteanul, aprig luptător împotriva idolatriei și a slujitorilor ei, poate fi numit, prin actualitatea temelor predicii lui, *contemporan al nostru*. Exemplificările de mai jos vor fi, credem, întru-totul ilustrative:

1. *Sf. Ilie, luptător împotriva idolatriei și a falșilor preoți.* Ahab, rege nelegiuit, căsătorit cu idolatra Isabela, a acceptat închinarea la zeul păgân Baal, căruia i-a rânduit 450 de preoți mincinoși, iar pe preoții adevăratului Dumnezeu i-a omorât. Atunci Ilie, după ce, cu puterea Domnului, a încuiat cerul spre a nu mai ploua 3 ani și 6 luni, ca pedeapsă pentru această nelegiure, i-a avertizat pe toți închinătorii la idoli: „Până când veți șchiopăta de amândouă picioarele? Dacă Domnul este Dumnezeu, urmați lui!” Iar cu prilejul jertfei de pe Muntele Carmel, Ilie i-a făcut de râs pe preoții idolatri, care strigau în zadar pe Baal: „Strigați mai tare.. Poate stă de vorbă cu cineva, poate doarme...”, iar poporul lămurindu-se de mincioșenia lor, i-a ucis pe loc. Ce ar face Ilie astăzi, în mijlocul idolatriilor secolului XX, al puzderiilor de secte, al „taumaturgilor” răsăriți din noaptea comunismului ateu, al pretinșilor „guru”, al abaterii quasi-generale de la normele moralei creștine? Ar striga răspicat: „Până când veți șchiopăta, o, românilor? Ziceți că sunteți urmașii lui Mircea cel Bătrân, Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare și Sfânt, Constantin Brâncoveanul-Mucenicul, Carol I, sau Mihai I cel Devotat? Dacă da, vă întreb: ce credință au avut? Nu cea ortodoxă? Și atunci, de ce alergați după credințe străine de neam și după dumnezei străini?...” Ce ar face predicatorilor de tot felul (în fapt, *preoți mincinoși*)? Le-ar demasca impostura, cu

temeiuri biblice și patristice fără drept de replică, în așa fel încât poporul drept-credincios, luminat, să nu le mai cadă în nici un fel victimă.

2. *Sf. Ilie și via lui Nabot*. Ne amintim cum regele Ahab, prin uneltirile Izabelei a răpit via lui Nabot, pe care o moștenise de la părinții lui. Ce i-a spus Ilie nelegiuitului rege? „L-ai ucis pe Nabot și i-ai răpit via? În locul unde au lins câinii sângele lui Nabot, vor linge și sângele tău!” Și așa a fost! Cum ar vorbi azi Sf. Ilie tuturor uzurpatorilor de proprietăți, nomenclaturiştilor care nu mai vor să părăsească proprietățile răpite de *Ahabii* comuniști cu *Izabelele* lor? Cam așa, credem: „Nu vă este frică de mânia Domnului? Credeți că veți sfârși cu bine, uzurpatorilor? Până și Bisericii Ortodoxe, Biserica neamului, i-ați răpit proprietăți pe care nu vreți să le mai cedați... Un singur exemplu vă dau: Așezămintele Sf. Pantelimon, altădată mănăstire sfântă, pe care ați transformat-o în cârciumă! Grăbiți-vă, uzurpatorilor să reparați nedreptatea, până nu veți avea soarta lui Ahab!”

3. *Sf. Ilie, om al rugăciunii*. Sf. Ilie nu este doar un personaj aspru, justițiar intransigent, gata să taie și să ardă cu foc pe cei nelegiuiți. Este și un om tandru, al rugăciunii smerite, al râvnei exemplare, după cum însuși mărturisește: „Cu râvnă am râvnit pentru Domnul Savaot!”. Pe muntele Carmel, la vremea jertfei de seară, se roagă stăruitor: „Doamne Dumnezeul lui Avraam, al lui Isaac și al lui Israel! Auzi-mă Domne, ca să cunoască astăzi poporul acesta că Tu ești singur Dumnezeu... Că Tu le întorci inima la Tine!” Precum atunci, și acum se roagă pentru cei ce-l cinstesc în Sfintele Biserici, căci el este un ales mijlocitor pentru toți care îngenunchează cu evlavie înaintea icoanei lui.

4. *Sf. Ilie lasă ucenici*. În timp ce un car cu cai de foc îl răpea spre cer, Elisei, căruia Ilie îi lăsase cojocul, semn al alegerii spre slujire, striga uimit: „Părinte, părinte, carul lui Israel și călăreții lui!” Cuvinte pe care noi, preoți și credincioși, urmași ai lui Ilie în măsura în care vom urma faptelor lui, înțelegem și mărturisim: „Doamne, Doamne, minunată-i scara care urcă spre cer! Fă-ne vrednici să pășim pe ea spre a veni aproape de Tine, precum Ilie proorocul a venit în carul cu cai de foc!”.

Sfântul Ioan Botezătorul, cel din urmă și cel mai mare dintre profeți, este o sinteză perfectă a slujirii educativ-morale a profeților predecesori. Fermitatea și asprimea vieții lui au fost, însă, înțelese greșit de cei care citesc superficial Sfintele Evanghelii. De aceea propunem mai jos analizarea unor calități nesesizabile la o lectură mai puțin atentă, calități care anticipează (*profețesc*, de fapt), însușirile Învățătorului Suprem, Mântuitorul nostru Iisus Hristos.

Celor predispuși la aprecieri pripite li se poate întâmpla să creadă că evangheliștii văd în Ioan doar un personaj aspru, dur și neiertător: un sfânt cu fața încruntată și mâna ridicată amenințător asupra oricărui păcătos ce i-ar ieși în cale. Căci, spun aceștia, nu poate fi altfel cineva care strigă conaționalilor: „Pui de vipere” și „...iată securea stă la rădăcina pomilor!” Sau care, în ipostaza justițiarului intransigent, cu o mână ridicată, tună asupra păcătosului Irod Antipa: „Nu ți se cuvine să ții de nevastă pe soția fratelui tău” etc. Este greșea în care au căzut și unii regizori de filme ale vieții lui Iisus, în care Botezătorul apare doar ca un personaj pus pe strigăte, tunete și fulgere, asupra a tot ce mișcă-n juru-i. Desigur, Sf. Ioan, cel numit *inger* în profeția lui Maleahi (III, 1) nu putea să tolereze ipocrizia fariseilor și nici concubinajul din palatul regal. Și, totuși: care

este, de fapt, nota dominantă a personalității sale? Poate *un înger* să fie stăpânit de duritate, asprime, intransigență? Să cercetăm mai atent Noul Testament.

Evangelheliștii, chiar în puținele amănunte pe care le surprind ne prezintă un Ioan Botezătorul nebănuț la prima vedere de mai-puțin cunosătorii textelor sfinte. În câteva versete pe deplin grăitoare, sfântul ne apare *smerit, sfios, simplu, delicat, gingaș, plin de tandrețe, afabil, îndatoritor, bun și afectuos*, purtătorul unei mari și discrete iubiri. Să exemplificăm: *smerit și sfios*: Îi zice Mântuitorului înainte de Botez: „Eu am trebuință să fiu botezat de Tine și Tu vii la mine?” (Matei III, 14); *simplu și discret* în traiul zilnic: „...avea îmbrăcămintea lui din păr de cămilă și o încingătoare de piele...iar hrana lui era lăcuste și miere sălbatică „ (Matei III, 4); *îndatoritor, afabil, bun-sfetnic*: „Și mulțimile îl întrebau zicând: ce să facem? Răspunzând Ioan le zicea: Cel ce are două haine să dea celui ce nu are și cel ce are bucate asemenea; iar vameșilor le-a zis: nu faceți nimic mai mult peste ce vă este rânduit...Iar ostașilor: să nu asupriți pe nimeni și să fiți mulțumiți cu solda voastră!” (Luca III, 10-14); *nereceptiv la intrigă, delicat și gingaș*: „Rabi -îi zic unii din ucenici- iată Acela (Iisus n. n.) despre Care tu ai mărturisit, botează și toți se duc la El”...(Ioan III, 26). Cum răspunde la această provocare? Cu o delicatețe dezarmantă, în care se cuprind, deodată, *gingășia, duioșenia și smerenia*: „Cel ce are mireasă este mire, iar prietenul mirelui, care stă și ascultă pe mire, se bucură cu bucurie de glasul lui. Deci această bucurie a mea s-a împlinit. Acela trebuie să crească, iar eu să mă micșorez...” (v. 29-30). După ce am parcurs aceste mărturii, ne mai apare Ioan Botezătorul aspru, dur și neiertător? Sau, dimpotrivă, *bun, delicat, îndatoritor*? Cu certitudine, oricine va vrea să fie obiectiv se va opri la aceste din urmă însușiri, la care se adaugă și celelalte pomenite mai sus: *smerit, discret, gingaș, afabil, simplu* ș.a. Totodată, învățăm din această analiză să nu ne grăbim niciodată să catalogăm pe cineva înainte de a-i privi cu atenție însușirile. Căci zice înțeleptul Sirah: „Mai nainte de a cerceta nu judeca; cunoaște întâi și apoi dojenește” (XI, 7).

Incontestabilele calități ale Sf. Ioan aveau să-l impresioneze chiar și pe învârtoșatul, necioplitul, opacul Irod, căci ne zice Marcu Evanghelistul: „Irod îl ocrotea... și cu dragoste îl asculta” (VI, 20). Cum va fi decurs dialogul dintre marele profet și nefericitul rege? Putem bănuși că Ioan îi va fi vorbit cu asprime, pe bună dreptate, dar și cu *milă și compasiune*, sperând, de ce nu, în îndreptarea păcătosului. Altfel, cum ar fi fost ascultat *cu dragoste*? Parcă-l vedem pe Irod făcând ochi mari, ca de copil rușinat, prins în flagrant de un învățător aspru, dar drept și bun, totodată. Un Irod ascultând docil și fascinat ...

Așadar, în realitate, „asprul” Botezător n-a fost decât un *miel-înaintemergător* al Mielului Hristos, pe care îl vedem în cele din urmă așezându-se supus în genunchi, în fața călăului tocmit de Irodiada, plecându-și tăcut capul spre tăiere... Prevestire limpede a supunerii și jertfei Mântuitorului, Care se va lăsa răstignit, *ca un Miel spre junghiere*, cum profețise Isaia Proorocul (LIII, 7).

Iar acum, Sf. Ioan ni se înfățișează senin lângă tronul Împăratului Hristos, de cealaltă parte fiind Prea Sfânta Fecioară Maria, în preafrumoasa icoană ce se cheamă *DEISIS (=rugăciune)*, stând smerit și sfios în straietele-i simplității cunoscute și rugându-se neîncetat pentru noi.

Pentru întregirea imaginii Botezătorului și Înainte-mergătorului Domnului, la mărturiile din Evangheliile socotim potrivit să adăugăm și pe cea a istoricului iudeu Iosif Flaviu (aprox. 37-95), care, în lucrarea sa *Antichități iudaice*, notează următoarele: „Ioan

a fost un om bun, care le-a cerut iudeilor să practice virtutea, să fie drepți unii cu alții și pioși față de Dumnezeu...” (XVIII, 117).

*

Adaos. O dată cu prezentarea acestor strădani învățătoarești reprezentative, nu numai pentru vremea aceea ci în mare măsură și pentru zilele noastre, semnalăm în plus oportunitatea utilizării în predica actuală a multor versete din Vechiul Testament, potrivit, desigur, cu temele și exigențele omiletice contemporane. În acest scop recomandăm preoților începători o metodă practică de selectare și distribuire a textelor: notarea lor pe fișe aranjate alfabetic, sau, mai eficient, într-un *caiet repertoar*⁶. Fiecare text va fi trecut la litera corespunzătoare temei principale în care se încadrează, temă care va fi consemnată drept titlu înainte de a copia textul respectiv, iar în paranteză se vor nota cartea, capitolul și versetul. De exemplu, la litera „P” se va scrie, bunăoară, titlul „Pace”, iar sub el versetul: „Cât de frumoase sunt pe munți picioarele trimisului care vestește pacea...” (Isaia LII, 7). Sau, alt exemplu: sub titlul „Doctor”: „Cinstește pe doctor cu cinstea care i se cuvine, că și pe el l-a făcut Domnul” (Sirah, XXXVIII, 1).

Pentru o și mai bună orientare a celor interesați în sensul celor propuse, notăm în continuare și alte texte, de mare folos actual (câte unul pentru fiecare literă), texte care ne-au fost de multe ori nouă înșine de un real sprijin în anumite predici:

- **Ascultare:** *Fii grabnic la ascultat și zăbavnic la dat răspunsul* (Sirah, V, 13);
- **Bătrâni** (cinstirea lor): *Înainte de cel bătrân să te ridici; să cinstești fața bătrânului* (Levitic, XIX, 32);
- **Cerșit:** *Fiule, viață cerșetoare să nu trăiești; mai bine să mori decât să ceri!* (Sirah, XL, 31);
- **Deșertăciune:** *Deșertăciunea deșertăciunilor, toate sunt deșertăciune* (Ecclesiastul, I, 2);
- **Educație:** *Cine cruță toiagul său își urăște copilul, iar cel care îl iubește îl ceartă la vreme* (Pilde, XIII, 24);
- **Femeie** (virtuoasă): *Femeia virtuoasă este o cunună pentru bărbatul ei, iar femeia fără cinste un cariu în oasele lui* (Pilde XII, 4);
- **Ghicit:** *Ghicitul, tâlcuirea semnelor și visele deșarte sunt ca la aceea care este gata să nască: inima ei aiurează* (Sirah, XXXIV, 5);
- **Hrană:** *Aruncă spre Domnul grija ta și El te va hrăni...* (Psalm LIV, 25);
- **Iubire:** *Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși* (Levitic XIX, 18); *Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău...* (Deuteronom VI, 5);
- **Înțelepciune:** *Înțelepciunea nu pătrunde în sufletul viclean și nu sălășluiește în trupul supus păcatului* (Înț. lui Solomon, I, 4);
- **Juruințe:** *Faceți juruințe și le împliniți Domnului Dumnezeului vostru* (Psalm LXXV, 11);
- **Luceafăr:** *Mai înainte de luceafăr Te-am născut* (Psalm CIX, 3);
- **Mustrare:** *Mustrează pe cel înțelept și te va iubi* (Pilde IX, 8);

⁶ Acest procedeu seamănă în mare măsură cu cel utilizat de *Concordanțele* (sau *Călăuzele*) *Biblice*. Pentru că acestea sunt rare, iar cele care sunt se prezintă uneori într-o formă complicată, chiar stufoasă, este recomandabil ca fiecare preot să-și alcătuiască în timp propria lui « concordanță », notând în ea ori de câte ori citește Sfânta Scriptură și întâlnește versete care corespund cerințelor nu numai omiletice, ci și pastorale, în general.

- **Nume bun:** *Un nume este mai de preț decât bogăția; cinstea este mai de preț decât aurul și argintul* (Pilde XXII, 1);
- **Ochi:** *Ochii Tăi (Doamne, n. n.) sunt prea curați ca să vadă răul* (Avacum I, 13);
- **Părinți:** *Cel care cinstește pe tată se va veseli de fii și în ziua rugăciunii sale va fi auzit* (Sirah III, 5);
- **Răzbunare:** *A Mea este răzbunarea...* (Deut. XXXII, 35);
- **Simbrie:** *Cel ce oprește simbria slugii este ca cel ce varsă sânge* (Sirah XXXIV, 24);
- **Tămâie:** *Și precum s-a aprins tămâie pentru părinții tăi și pentru ceilalți regi...la înmormântarea lor...* (Ieremia XXXIV, 5);
- **Ușa:** *Ușa aceasta va rămâne încuiată... căci Domnul a intrat prin ea* (Iezechiel XLIV, 1-2);
- **Vise:** *Ca cel care se prinde de umbră și aleargă după vânt, așa este cel care crede viselor* (Sirah XXXIV, 2).

*

Așadar, după cum ușor se poate observa, texte ca cele de mai sus pot fi utilizate cu mult folos în predicile actuale, în special la cele care au ca temă cuvintele „cheie” la care am subscris versetele respective. Iar Vechiul Testament, se cunoaște, este plin de astfel de texte semnificative, cu mare grad de oportunitate pentru omiletica actuală, purtând de altfel pecetea autorității dumnezeiești, întrucât fac parte din ceea ce îndeobște numim „cuvântul Domnului”. Să nu uităm că în veacul de aur al creștinismului, teologiei și părinții propovăduitori au zăbovit cu mult folos pastoral asupra cărților veterotestamentare. Este suficient, credem, să pomenim de omiliile biblice ale lui Origen, ale Sfinților Părinți Ioan Gură de Aur, Vasile cel Mare, Macarie Egipteanul, Ambrozie, fer. Ieronim, fer. Augustin, papa Grigorie cel Mare etc., care au predicat în mod exemplar învățătura Domnului cuprinsă în Testamentul cel Vechi. Mare parte dintre aceste omilii au fost traduse și în limba română, fiind astfel la îndemâna oricărui predicator conștiincios⁷.

Concluzii. Vechiul Testament nu este numai un veritabil izvor al propovăduirii, prin valorificarea conținutului, ci și un model sub aspectul tehnicii oratorice utilizate îndeosebi de profeți. R. P. Rambaud, premiat de Academia franceză pentru excepționalul său *Tratat de predică*, remarcă următoarele calități oratorice ale profeților: „*Imagini grandioase, suflu liric, modele ale elocinței viguroase și persuasive*”⁸. Să ne amintim, de

⁷ Dăm câteva exemple: **Origen**, *Omilii la Facere, Ieșire, Numeri, Iosua, Cântarea Cântărilor, Cartea Proorocului Ieremia*, trad. Pr. T. BODOGAE, Pr. Nicolae NEAGA și Zorica LAȚCU, București, 1981, vol. 6 din P.S.B;

Sf. **Ioan Gură de Aur**, *Omilii la Facere (I)*, trad. Pr. D. FECIORU, București, 1987 (vol. 21 din *Părinți și scriitori bisericesti*); **Idem**, *Omilii la Facere (II)*, trad. Pr. D. FECIORU, București, 1989 (vol.22, P. S.B.); **Idem**, *Omilia despre predică*, Migne, P. G., L, 653-662 (vezi și J. BAREILLE, *Oeuvres completes de Saint J. Crisostome...*, Tom. IV, Paris, 1866, p. 405-419), trad. Pr. D. FECIORU, în M.A. nr. 1-3/1978, p. 58-66;

Sf. **Vasile cel Mare**, *Omilii la Hexameron, Omilii la psalmi, Omilii și cuvântări*, trad. de Pr. D. FECIORU, București, 1986 (vol. 17 - P.S.B.);

Sf. **Macarie Egipteanul**, *Omilii duhovnicești*, trad. Pr. C. CORNIȚESCU, vol. 34 P.S.B., București, 1992.

⁸ *Traité moderne de prédication*, Lyon-Paris, 1941, p. 96.

asemenea, că după captivitatea babilonică, preoții și leviții citeau legea în sinagogi, dar nu o interpretau. Comentariile sau expunerile libere care urmau erau facultative și putea să ia cuvântul oricine se simțea pregătit s-o facă. Așa se explică faptul că Mântuitorul intră în Sinagoga din Nazaret, sâmbăta, „după obiceiul Său” și a explicat locul de la Isaia LXI, 1-2. La fel va proceda Sf. Apostol Pavel în călătoriile sale (Fapte XVI, 26; XVII, 2; XVIII, 19). Oficiul propriu-zis al predicării în sinagogi îl aveau *cărturarii*, numiți și „învățători de lege” (Luca V, 17).

Din scrierile Vechiului Testament și-n primul rând din cele profetice, se desprind câteva principii omiletice, aplicabile astăzi, dintre care enumerăm⁹:

1. Hirotonia obligă pe cel investit cu misiunea propovăduirii să consacre întreaga energie în oficiul învățătoresc, trecând peste toate obstacolele;
2. Propovăduirea să fie sprijinită neapărat pe exemplul personal;
3. Propovăduirea să țină seama și de viața externă, socială și materială a ascultătorilor.
4. Predica să intervină neapărat și în apărarea celor oprimați, pentru a fi sprijiniți moral și material, precum odinioară procedau profeții, al căror exemplu este de-a pururi actual.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ: Arhid. prof. dr. Nicolae BALCA, *Omiletica*, Curs dactil., Ex. V, fasc. I, BFT- București, cota 19351, f.a., p. 4-7; Pr. prof. dr. Dumitru BELU, *Curs de omiletică*, BFT-Sibiu, ms. 485, f.a, p. 80-87; Pr. prof. Nicolae PETRESCU, *Omiletica*, București, 1977, p. 33-35; R. P. RAMBAUD, *Traité moderne de prédication*, Lyon-Paris, 1941, 95-96; Pr. prof. dr. Nicolae NEAGA, *Hristos în Vechiul Testament*, Sibiu, 1944, 149 p.; Pr. prof. dr. Dimitrie BELU, *Vechiul Testament ca izvor omiletic*, în „Mitropolia Ardealului”, 7-8, 11-12, an. II, 1957, p. 504-521, respectiv 849-865.

⁹ Utilizăm studiul Pr. prof. dr. Dumitru BELU, *Vechiul Testament ca izvor omiletic*, în “Mitropolia Ardealului”, an. II, 1957, nr. 11-12, p. 860-864.